

Continua el judici contra ENDESA per delictes ecològics

L'ecoterrorisme permès

ENDESA, propietària de la central tèrmica d'Andorra (Terol) ha estat acusada de causar la mort de milers d'arbres. El procés judicial s'ha complicat amb la intervenció del fiscal general, que ha impedit que fóra processat el president de l'empresa.

Fa dues setmanes, el fiscal general de l'estat, Leopoldo Torres, paralitzà l'acció empresa pel fiscal de Castelló consistent a demanar un any de presó

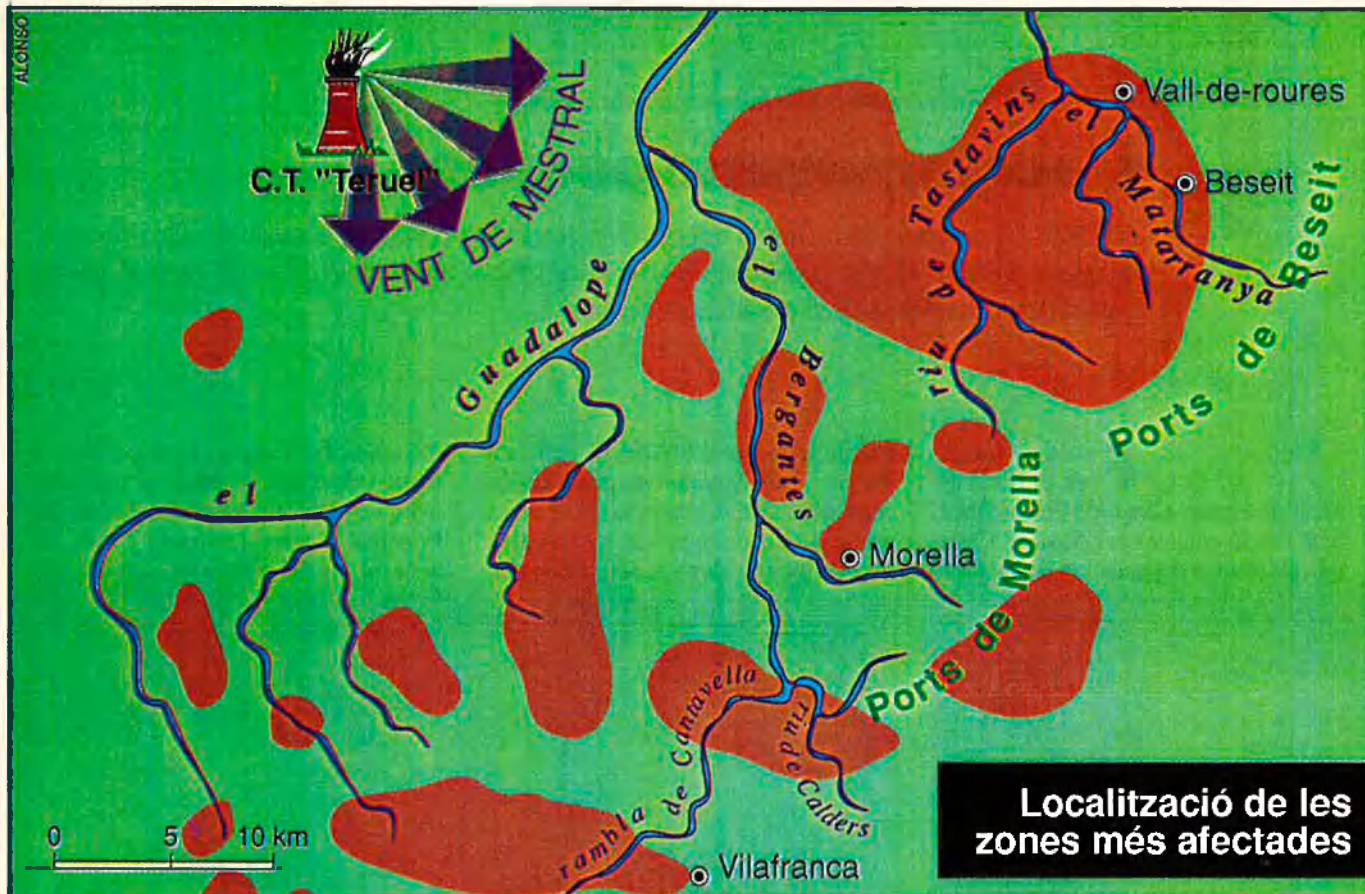
per al president d'ENDESA, Feliciano Fuster, i diverses penes per altres alts càrrecs de la mateixa empresa. Se'ls acusa de delictes ecològics, de ser responsables de les emissions de sofre de la cen-

tral tèrmica d'Andorra (Terol), que causa la mort de milers de pins a diverses comarques del País Valencià, Aragó i el Principat. Segons Leopoldo Torres, no hi havia cap raó per acusar el director de

La gran xemeneia de la central d'Andorra dispersa els efectes del sofre expulsat, però no els elimina.

ARXIU

Localització de les zones més afectades

l'empresa però sí als altres responsables: José Luis Tora, ex-director general tècnic, Rafael Miranda, que ocupa actualment el càrrec i José L. García Iguel, director de la central.

La seua decisió va ser contestada ràpidament per l'associació de fiscals que argumenten que es tracta d'una interferència en la seua autonomia.

No obstant això, el procés contra els responsables de la central tèrmica continua i s'ha convertit en el focus d'una polèmica al voltant de la consideració real dels delictes ecològics. A hores d'ara, a més del ministeri fiscal, han començat querelles contra ENDESA trenta ajuntaments de la zona que es presenten com a acusació particular, i les entitats Acció Ecologista-Agró i Green Peace, que, juntament amb l'advocat Marc Vinader exerceixen accions populars. Green Peace ha denunciat també ENDESA per falsa publicitat, acusant-la de mentir en les seues campanyes sobre les "energies netes". La presència d'altres acusacions farà inevitable que Feliciano Fuster aparega com a acusat, encara que, de moment, haja estat separat de la querrela. El procés legal, segons Benjamí Casany, advocat dels pobles querellats, "no serà massa llarg, a hores d'ara ja no es

pot ajornar molt la sentència, que jo crec que es resoldrà durant el 92". Enguany, doncs, podria acabar una de les més llargues batalles entre l'estat i els ciutadans al voltant dels interessos econòmics i la defensa del medi ambient plena de mantesos i dobles jocs.

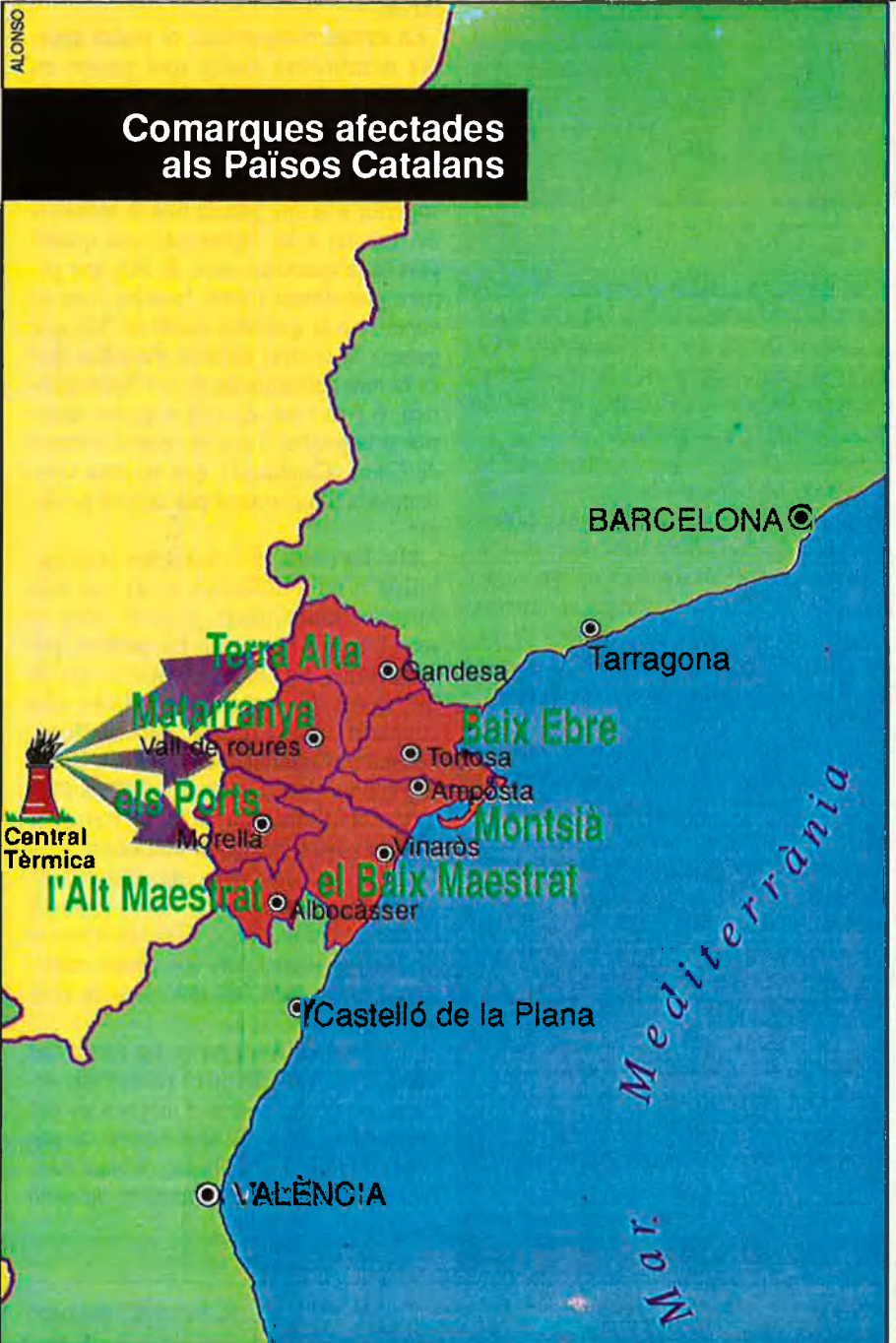
HISTÒRIA D'UNA ECOCATÀSTROFE

Fa ja uns deu anys que es van començar a apreciar en les conques altes dels rius Guadalope i Matarranya, entre les províncies de Tarragona i Terol, un procés de degradació dels boscos que en algunes àrees comportava la mort de nombrosos arbres. Era l'inici d'un càncer que ràpidament s'estendria per tota la comarca dels Ports, i que va afectar Aragó, Catalunya i fonamentalment el País Valencià. La responsable d'aquesta contaminació fou de seguida assignada, tant pels científics catalans i valencians com pels diferents grups ecologistes, a la central tèrmica Teruel (Andorra), que dista unes poques desenes de quilòmetres de la zona afectada.

El govern espanyol autoritzà ENDESA (Empresa Nacional d'Electricidad, SA, dependent del Ministeri d'Indústria i

Energia) la construcció de la central tèrmica el 20 de juny de 1974, sense haver realitzat prèviament un informe dels efectes ecològics sobre la zona. Posteriorment, ENDESA encarregà la realització d'un estudi anomenat "Proyecto de medidas para evitar la contaminación y proteger el medio ambiente en la Central Térmica 'Teruel' (Andorra)", en el qual, com a única mesura, es preveia la construcció d'una xemeneia enorme, de 343 metres d'altura, per tal de dispersar el núvol tòxic generat. En realitat, del que es tractava era d'allunyar l'anhídrid sulfurós dels voltants de la central, ja que hauria fet irrespirable l'indret.

La central tèrmica començà a funcionar l'any 1979 tal com havia estat projectada. La utilització de carbó, de lignits de baixa qualitat amb un elevat contingut en sofre (el més alt de tot l'estat espanyol) és el que produeix l'expulsió a l'atmosfera de tan gran proporció de sofre: l'esgarrifadora quantitat de 71.000 kg/h de diòxid de sofre, que en un volum anual representa una xifra pròxima a les 500.000 Tm/any de SO₂. Aquests lignits s'extrauen d'unes mines situades a les rodalies de la central, i de fet, la ubicació d'aquesta al seu costat es considerarà com l'única alternativa per a ren-

dibilitzar un negoci, l'explotació d'un carbó que per la seua baixa qualitat no era viable transportar. El fet que ENDESA done treball a molts treballadors en la zona de la central, tant en el funcionament tècnic com en l'extracció del carbó, ha contribuït al fet que, ni els ajuntaments ni els ciutadans de Terol, tot i ser una de les zones més afectades, s'hagen sumat a les protestes de les entitats valencianes.

Tres anys després de la posada en funcionament es van detectar els primers símptomes de contaminació en les masses forestals dels Ports. L'any 1983, es va produir un agreujament que portà a la mort nombrosos arbres i la posterior tala de més de 30.000 peus. Era l'inici d'un llarg malson. Els arbres més afectats són sens dubte els pins. Les seues acícules apareixen amb zones necrosades i se'n produeix una caiguda generalitzada. Les zones altes de l'arbre es queden molt esclarissades.

En el pi blanc i en el pi roig es produeix alhora un assecament de les puntes de les branques. El resultat final és la mort de l'arbre per defoliació. No obstant això, la contaminació també afecta els alzinars en els quals les fulles comencen a assecar-se per les vores, i en el limbe apareixen taques de color marró. Després de la pèrdua de les fulles, l'alzina presenta una aparença de menor quantitat de fulles a la perifèria que al centre i zones protegides del flux de l'aire. També s'aprecien danys en els ginèbres i en la vegetació de matorral, fins i tot en les explotacions agrícoles, on es produeix sovint la mort sobtada d'un alt percentatge de les plantes dels cultius.

Al principi, abans de culpar directament la central es va estudiar la possibilitat que aquesta degradació de la vegetació fos provocada per altres factors. Es va investigar la possibilitat que es tractara d'una causa climàtica (sequera) o biòtica (plagues). Sorgiren pertot arreu estudis encomanats per ENDESA on els culpables eren o bé fongs del tipus *Unquilina annosa*, o bé l'anomenat estrès hídric o una plaga, desconeguda fins ara, d'insectes. Però prompte altres estudis no encomanats per l'empresa començaren a acusar la pol·lució per sofre dels danys que pateixen els boscos. L'informe NILU, elaborat per un equip d'especialistes noruecs, era el primer que, sense declarar fermament la culpabilitat d'ENDESA, no la descartava totalment. De 1990 data l'estudi encarregat per la Generalitat de Catalunya al Centre de

La llum del poder

El govern socialista de Felipe González no està disposat a deixar una de les poques empreses públiques que donen beneficis, com és el cas d'Endesa, en mans privades. Només arribar al poder, el 1983, la recent administració d'esquerra va mantenir llargues negociacions amb els representants dels principals grups bancaris espanyols per arribar al pacte següent: "Nosaltres (els socialistes) ens comprometem a no nacionalitzar més que les companyies elèctriques d'alta tensió, però en compensació us demanem (als set grans banquers d'aleshores) un suport perquè algunes societats estatals, entre elles l'Empresa Nacional de Electricidad Sociedad Anónima (ENDESA) guanyen diners. I així va ser. Les dues parts van respectar fidelment els compromisos.

ENDESA dona feina avui a 6.909 persones (la plantilla del grup arriba fins els 15.816 empleats, segons les dades més recents) i el futur el té assegurat amb la protecció del ministre d'Indústria Claudio Aranzadi. Amb uns ingressos totals durant l'últim exercici de 387.625 milions i unes inversions de 47.930 milions de pessetes, aquesta factoria de llum del poder gaudeix del privilegi de vendre l'energia a preus imposats, més alts que en un mercat de lliure competència.

L'any 1991 ha estat el de la transformació radical del sector elèctric, supervisada pel poder socialista i dissenyada minuciosament pel ministre competent, Aranzadi. Des de la Moncloa, Felipe González i el seu executiu han perfilat un nou panorama del sector centrat en dos grans grups, el primer encapçalat per ENDESA i el segon per Iberdrola, fusió d'Iberduero i Hidrola.

Les operacions estratègiques realitzades per ENDESA per aconseguir aquests objectius han començat amb una *opa* sobre electra del Viesgo, concloent un acord amb el Banco de Santander, antic accionista majoritari. El resultat de l'operació ha comportat la pèrdua d'un 87,6% del capital de Viesgo. El mes de juny del 1991 es va materialitzar un altre acord d'expansió amb la Companyia Sevillana d'Electricitat, situant la participació d'ENDESA en un 33,2%.

Un poc més tard, les negociacions entre Feliciano Fuster, president de la societat elèctrica pública i el Banc Central d'Alfonso Escámez finalitzen amb la compra d'un 24% de Saltos de Mansa.

Feliciano Fuster, president d'ENDESA.

ARXIU

En setembre del mateix any es produeix l'acord entre FECSA (Forces Elèctriques de Catalunya) i ENDESA, que es presenta com a continuïtat de l'esforç inversor, controlant des de llavors el 40% de la companyia catalana.

Així les coses, el grup elèctric públic està prou orgullós d'haver aconseguit al final de l'exercici passat un total d'inversions d'uns 150.000 milions de pessetes. La potència total instal·lada del grup supera els 19.829 MW, comptant el conjunt de les empreses participades (Enher, ERZ, GESA, Unelco, Viesgo, Fecea, Sevillana, Saltos de Nansa i Unió Fenosa).

Tots aquests resultats corroboren l'esquema fixat pel ministre Aranzadi a curt termini del sector. Els plans de l'executiu apunten a una concentració de la producció que s'aconseguiria per la participació cada vegada més gran de les dues empreses capdavanteres, ENDESA i IBERDROLA, però evitant les fusions. Segons les previsions dels analistes, pel que fa al mercat de la distribució energètica és molt probable que al final del procés de reordenació sectorial es produeixi un repartiment de zones per a cada grup per territoris més o menys homogenis, sense salts importants geogràfics, i coincidint si és possible amb les demarcacions de les actuals comunitats autònomes.

Ignasi Pellicer

Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals per tal d'investigar les causes de les malalties que afecten els pins de la zona del Principat.

Sense ser contundent, l'estudi, al qual ha tingut accés EL TEMPS, indicava: "Hi ha un impacte per part de la central d'Andorra sobre els nivells de sofre a les fulles de pi roig dels boscos dels Ports de Tortosa i dels boscos de pi blanc de les comarques tarragonines". En aquest estudi s'indicava que el 3'6% de les mostres estudiades contenia un percentatge de sofre molt elevat, de contaminació aguda, i el 82% de contaminació moderada susceptible d'agudisar-se.

En termes comparatius, es poden aportar nombroses dades que posen en evidència el potencial contaminant de la central tèrmica. D'aquesta manera, la quantitat anual de SO₂ que aquesta central emet a l'atmosfera és sensiblement superior a la que genera tota la indústria de Suècia; o bé representa una quarta part de la quantitat anual de SO₂ que genera globalment l'estat francès; o bé és superior a la quantitat anual de SO₂ que genera la central tèrmica Paradise que és la més contaminant de tot Nord-amèrica, o fins i tot, és vuit vegades superior a la produïda per la central tèrmica de Cercs (Catalunya), que ha estat condemnada judicialment per delictes ecològics.

Així les coses, el debat sobre la culpabilitat o no d'ENDESA en el cas dels Ports continua obert, però és clara la seua força contaminant. Els polítics, per altra banda, han experimentat un gir de 360 graus quan el procés judicial s'ha convertit en una realitat. Emèrit Bono, conseller d'administració pública, Pedro Agramunt, principal líder del PP al País Valencià i Luís Font de Mora, conseller d'Agricultura, acusaren clarament ENDESA de produir una contaminació intolerable, i s'enfrontaren, fins i tot, amb el ministre d'Indústria Claudio Aranzadi. Però el silenci dels dos partits majoritaris és ara més fort que els seus crits anteriors.

La tèrmica d'Andorra ja no és un cas aïllat, s'ha convertit en el símbol que separa les declaracions d'intencions del partit socialista i els seus àmbits de poder (a Madrid i a València) del seu veritable comportament en matèria de medi ambient.

X. Sebastià Romero